

האם הילדים 'מחוץ לחוק'?

Category: דברים, וילך

ילדים יכולים להפריע ולהרעיש, אבל לחוויות הרוחניות הגדולות ביותר הם מוזמנים אישית, כמו המבוגרים.

רעשי רקע בבית הכנסת

אחד המוטיבים העיקריים שמושכים אנשים לבית חב"ד, הוא ההתייחסות לילדים. בבתי כנסת אחרים ילדים הם "מחוץ לחוק"; אסור להכניס ילדים לבית הכנסת עצמו, ואם אתה מביא ילד והוא מרעיש כולם מביטים עליך במבטים זועמים, כיצד העזת להפר את השקט!

לכאורה הצדק איתם. בשעת התפילה כל אחד צריך לכוון את לבו ולדעת שהוא עומד לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, ובשעה שאדם מדבר לה' אסור שתהיה לו כל מחשבה אחרת. והואיל והכוונה בתפילה מהווה חלק עיקרי וחיוני מהמצווה לכן מובא בהלכה "ילדים המבלבלים אבותיהם בתפלה אין להביאם כלל לבית הכנסת" (שוע"ר צ"ח, א). וכך גם מוסיף בהמשך שיש לחנך את ילדיו לענות אמן "ואותם שרצים ושבים בבית הכנסת בשחוק מוטב שלא להביאם כלל לבית הכנסת" (שוע"ר קכ"ד, י).

בבתי חב"ד זה בדיוק להיפך. לא רק שמרשים להביא את הילדים לבית הכנסת, אלא מעודדים את התופעה הזאת, אדרבא, "מרשים" למבוגרים לבוא כי הם אלו שמביאים את הילדים, העיקר הם הילדים עצמם. הייתכן? לכאורה הצדק עם אלו שנוהגים כהלכה ומגרשים את הילדים המשתובבים מבית הכנסת כדי שלא יהוו הפרעה למבוגרים למלא את חובתם בתפילה.

אנו עומדים כעת לפני ראש השנה, וכולם באים עם הילדים לשמוע תקיעת שופר ומעודדים את זה שחלילה לא יישאר ילד אחד שלא ישמע תקיעת שופר, אוספים את כולם לתוך בית הכנסת ומטבע הדברים יש רעש והמולה וכו'.

אבל אם מעיינים בהלכה מוצאים שמופיע דווקא ההיפך, שהיות שחייבים לשמוע את כל התקיעות "לפיכך אין להביא קטנים שלא הגיעו לחינוך לביהכנ"ס בעת התקיעות שלא יבלבלו דעת השומעים" (שוע"ר תקצ"ב, ח).

לאידך גיסא, הרבי תיקן מבצע שיביאו את הילדים והתינוקות לבית הכנסת לשמוע את עשרת הדברות בכל חג השבועות, וכמו שאני אכן זוכר שבבית מדרשו של הרבי ב-770 היה רעש בשעת קריאת עשרת הדברות ובכל זאת הרבי עודד זאת בכל כוחו (לקו"ש כ"ג עמ' 257).

מה התחדש בהר-סיני?

בפרשת השבוע נצבים אנו קוראים על מצות הקהל. זוהי מצוה מיוחדת שנוהגת פעם בשבע שנים: בחג הסוכות שלאחר שנת השמיטה כמו השנה הבאה עלינו לטובה, כל עם ישראל היה עולה לרגל לכבוד חג הסוכות. בדרך כלל מצות עליה לרגל שבה מחויבים שלוש פעמים בשנה, מיועדת רק לגברים אחרי גיל בר מצוה. נשים יכולות לבוא אבל הן לא מחויבות. אבל פעם בשבע שנים אנו קוראים בתורה "הקהל את העם האנשים הנשים והטף" ² כל המשפחה צריכה לעלות לרגל לירושלים.

ומה עושים שם? היו בונים במה מיוחדת מעץ ועליה היה עומד המלך וקורא מתוך ספר התורה מתחילת ספר דברים, פרשת שמע, ברכות וקללות וכו', והמטרה היא "למען ישמעו ויראו את ה' אלוקיכם". זוהי מצות 'הקהל'.

גם פה נשאלת השאלה: אם כל המטרה היא שכל עם ישראל ישמע את הקריאה בתורה "למען ילמדו", לכאורה, בשביל מה להביא את הילדים הקטנים שעשויים להשתובב ולהפריע ובכך למעשה נשיג את היפך המטרה שלשמה באו. הרי כל עם ישראל נמצא במקום אחד, יש דחיפות והמולה ובלגן, הקטנים יבכו והמבוגרים יתעצבנו ואף אחד לא ישמע כלום. לכאורה היה נכון יותר להשאיר את הילדים בבית עם בייבי סיטר ולבוא במנוחת הדעת כדי לשמוע את דבר ה'.

מה זה בכלל מצות הקהל? מה המטרה של המצווה הזאת? הרמב"ם מסביר שכל מטרתה היא כעין חזרה על מתן תורה בהר סיני, "לחזק דת האמת ויראה עצמו כאילו עתה נצטוו בה ומפי הגבורה שומעה שהמלך שליח הוא להשמיע דבר האל" (רמב"ם הל' חגיגה פ"ג ה"ו). כלומר, כל עם ישראל מתאסף ביחד פעם בשבע שנים כדי לחוות שוב מחדש את מתן תורה (לקו"ש ל"ד עמ' 187).

מה היה בעצם בהר סיני בשעת מתן תורה? לכאורה, במתן תורה עם ישראל לא שמע שום חדשות. וכי הם לא ידעו קודם שאסור לרצוח? הרי הקב"ה העניש את קין על רציחת הבל אחיו הרבה לפני מתן תורה! זאת אומרת שהקב"ה ציפה מהם לקיים את המצוות הללו כבר קודם, ואם-כן בוודאי שהוא הודיע להם עליהם באיזו שהיא צורה.

וכך גם בפרשת נח, אנו קוראים שהקב"ה אומר לנח "קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניהם", והרי אין עונשין אלא אם כן מזהירין, הרי בוודאי שהם ידעו שאסור לגנוב ולגזול וכו'. ועל-דרך-זה כל שאר הדברות. ואפילו שבת נצטוו עליה במרה כמה שבועות לפני מתן תורה. ואם כן בשביל מה התעורר הצורך להפיק את האירוע הזה בהר סיני שהקב"ה יטרח בעצמו להגיד דברים שממילא כולם יודעים אותם?

מסביר הרבי "שעיקר החידוש במעמד הר סיני ומ"ת לא היה בלימוד התורה ושמיעת מצות ה', אלא החידוש שאז זה באופן של ראייה, וזה ה' בעבור "תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו".

כלומר, שעיקר המטרה של מתן תורה, הקולות והברקים, העשן וקול השופר החזק מאד, היה בשביל החוויה, שזה יכנס לכולם בעצמות. כזאת חוויה אף אחד לא שוכח לעולם, זוהי חוויה שמספרים עליה לילדים ולנכדים ומעבירים את זה מדור לדור, זה נתן את הכוח ואת ההתחייבות לקיים את התורה.

פחות חידושים ויותר חיזוקים

כך גם בנוגע למצוות "הקהל": לא באים לירושלים על מנת לשמוע דברים חדשים שלא נאמרו עד היום. כולם למדו את חומש דברים וכולם יודעים מה המלך עתיד לקרוא, זה לא חדש. אבל החוויה היא מחודשת, החוויה הזאת שכל עם ישראל מתאסף למקום אחד בזמן אחד [1] אנשים נשים וטף, איש לא נעדר [2] כמו במתן תורה, כולם עומדים בעזרה באימה וביראה כדי לשמוע את המלך שהוא נציגו של הקב"ה עלי אדמות והוא קורא מתוך ספר התורה [3] החוויה הזאת היא זו שנתנה כוח וחיזוק לעם ישראל להמשיך לשמור ולקיים תורה ומצוות.

בימינו אנו, בית הכנסת לא מהווה רק מקום שבו אנשים מבוגרים באים להתפלל כדי למלא את חובתם הדתית, אלא זהו המקום שבו מגדלים ומחנכים ילדים יהודיים ומסבירים להם את חובת יהדותם. קריאת התורה בבית הכנסת בכל שבת לא נועדה כל כך בשביל שאנשים ידעו מה כתוב בפרשת השבוע [4] בשביל זה יש שיעורים במשך השבוע שהמבוגרים יכולים לבוא וללמוד מתוך מנוחת הדעת ללא הפרעה של הילדים [5] קוראים בתורה בשביל שנזכה לחוות מחדש את מעמד הר סיני. ולכן על כולם להיות נוכחים וכפי שאנו קוראים בתחילת פרשתנו "אתם נצבים היום כולכם [6] ראשיכם שבטיכם [7] כל איש ישראל טפכם נשיכם וגו'".

שעת התפילה בבית הכנסת בשבת היא כמו מצוות "הקהל" שהייתה אחת לשבע שנים בבית המקדש. היום לא מספיק פעם בשבע שנים, אלא צריך פעם בשבע ימים [8] כמו שבמתן תורה כולם השתתפו ונטלו חלק, וכמו שבמצוות הקהל כולם באו, כולל אנשים נשים וטף, כך גם היום, בכל שבת ובפרט בחגים, חובה להביא את כולם לבית הכנסת כדי שגם בילדים הקטנים ייחרת בלבם פנימה קול השופר.

ובנוסף לזה הם גם יקבלו סוכריות וכל מיני מטעמים שיהוו תמריצים הוגנים להזכיר להם שהתורה היא מתוקה [9] "לקח טוב נתתי לכם תורתני אל תעזבו".